

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 02 | pp. 48-57 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISHDA XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI

Raxmonov Lochin To'xtamishovich

*i.f.f.d.(PhD) Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi
Prognozlashtirish va makroiqtisodiy tadqiqotlar
instituti mustaqil izlanuvchisi*

Annotatsiya. Mazkur maqola raqamli texnologiyalar orqali yashirin iqtisodiyotga qarshi kurashishda xorij tajribasidan foydalanish yo'nalishlariga bag'ishlangan.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, yashirin iqtisodiyot, internet, biznes jarayonlar, sun'iy intellekt.

Abstract. This article is devoted to ways of using foreign experience in the fight against the hidden economy through digital technologies.

Keywords: information technologies, hidden economy, Internet, business processes, artificial intelligence.

1.Kirish

Bugungi kunda internet axborot tarmog'ining jadal o'sib borayotgani va rivojlanayotganligini undan foydalanuvchilar sonining oshib borayotganligi bilan izohlash mumkin. Foydalanuvchilar segmenti ham yildan-yilga o'zgarib bormoqda, yoshlar, katta yoshdagilarning kompyuter savodxonligi darajasi oshib bormoqda. Aloqa vositalari ham yaxshilanmoqda va mamlakat aholisining yarmidan ko'pi turli xil ilovalar orqali axborot almashish bilan shug'ullanmoqda. Elektron tizim orqali axborot almashinishning turli usullaridan foydalanish va uning tez tarqalishi raqamli iqtisodiyotning shakllanishiga olib keladi.

XXI asrning boshlanishi raqamli texnologiyalarni jadal rivojlantirish, axborot makonidagi inqilob va iqtisodiyotning globallashtirishining tezlashishi bilan ajralib turdi. Ijtimoiy va biznes jarayonlarida ma'lumotlar olingan resurslar va ulardan foydalanish samaradorligi oshgan holda bilimga aylantiriladi va ijtimoiy-iqtisodiy aloqalar tobora kengayib boradi. Bozor sub'ektlarining faoliyatida raqamli transformatsiyalarning asosiy omili raqamli madaniyatni rivojlantirish hisoblanadi. [1] Jamiyatni ijtimoiy va iqtisodiy isloh qilishning hozirgi bosqichida atrof-muhit jamiyatning institutsional tuzilishi bo'yicha o'ziga xos xususiyatlarni keltirib chiqaradi va asosan yangi tushunchalar va yondashuvlarni shakllantirishga ehtiyoj tug'diradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, ko'pgina mamlakatlarda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish jarayoni aholi turmush darajasini sezilarli darajada yaxshilaydi, shuningdek, davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga imkon beradi. Shunga ko'ra, virtual iqtisodiy maydonda ishtirok etish mamlakatlarning raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshiradi. Albatta, jahon miqyosidagi tezkor va global rivojlanish, shuningdek, barcha turdagi mobil aloqa raqamli iqtisodiyotning asosi hisoblanadi. Shu bilan birga, Internet rivojlanishi iqtisodiyotning barcha sohalariga va ijtimoiy sohalarga, jumladan, ishlab chiqarish, tibbiyot, sog'liqni saqlash va boshqa sohalarga jiddiy ta'sir ko'rsatdi.

2. Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Raqamli iqtisodiyot, uning shakllari va ta'sir etuvchi omillarining ilmiy-metodologik jihatlari ko'plab xorijlik olimlar, jumladan: D.Tapscott [3], N.Lane [4], T.Mesenbourg [5], M.Kastells [6], B.Паньшин [7], N.Negroponete [8], A.Sokolov [9], A.Kuntsman [10], R.Buxt [11], R.Xiks, M.Polojixina [12], I.Strelkova [13], M.Kalujskiy, S.Plugotarenko, M.Kastells, R.A.Solou [2] va boshqalar tomonidan tadqiq qilingan.

3. Tahlil va natijalar

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish indeksleri (The ICT Development Index (IDI)) – Birlashgan Millatlar Xalqaro Telekomunikatsiyalar Ittifoqi tomonidan xalqaro miqyosda qabul qilingan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ko'rsatkichlari asosida chop etilgan indeks. [14] Bu axborot jamiyatini o'lchash uchun eng muhim ko'rsatkichlarni taqqoslashning muhim vositasidir. IDI davlatlar, operatorlar, rivojlanish agentliklari, tadqiqotchilar va boshqalar raqamli bo'linishni o'lchash va AKT ko'rsatkichlarini davlatlar ichida va mamlakatlar o'rtasida solishtirish uchun foydalanishi mumkin bo'lgan standart vositadir. AKT rivojlanish indeksi 11 ta AKT ko'rsatkichlariga asoslangan, ular uchta guruhga bo'linadi: kirish, ulardan foydalanish va qobiliyat.

Kirish sub-indeksi AKTga tayyorligini ta'minlaydi va beshta infratuzilma ko'rsatkichlarini o'z ichiga oladi:

- stasionar telefon abonentlari / 100 kishi;
- mobil uyali aloqa abonentlari / 100 kishi;
- har bir foydalanuvchi uchun xalqaro Internet tarmog'ining kengligi (bit / s);
- komp'yuter bilan ta'minlangan uy xo'jaliklari ulushi;
- Internetga ulangan uy xo'jaliklarining ulushi.

Foydalanish sub-indeksleri AKT zichligi bilan ajralib turadi va uchta AKT zichligi va foydalanish ko'rsatkichlarini o'z ichiga oladi:

- Internetdan foydalanadigan jismoniy shaxslar foizi;
- 100 (100) aholi uchun doimiy (simli) – keng polosali ulanish;

Har 100 aholi uchun sun'iy yo'ldoshli keng polosali ulanish (sun'iy yo'ldosh, yerusti va eng kam 256 kbit/s gacha bo'lgan faol mobil aloqa).

Sub-indeks AKT imkoniyatlarini yoki ko'nikmalarini kerakli indikatorlar sifatida egallaydi. Mamlakatlarning keyingi ikki indeksleri AKT imkoniyatlarini yoki qobiliyatlarini majburiy kiritish indikatorlari sifatida egallaydi. U uchta proksi

ko'rsatkichlarni o'z ichiga oladi va IDI hisoblashda boshqa ikki pastki ko'rsatkichga nisbatan kamroq yuklama beriladi.

kattalar savodxonligi darajasi;

umumta'lim maktablarida o'qishning o'rtacha darajasi;

umumiy qamrab olish darajasi.

2015 yilda raqamli iqtisodiyot va Jamiyat indeksi bo'yicha Yevropa Ittifoqi 0,47 balni qo'lga kiritdi. [15]

Indeks quyidagi ko'rsatkichlar bo'yicha tahlil etildi:

1. Ulanish.

Ulanish hajmi keng polosali infratuzilmani joylashtirishni va uning sifatini o'lchaydi. Tez va ultratez keng polosali ulanish xizmatlaridan foydalanish raqobatbardoshlikning zarur shartidir.

2. Inson kapitali / raqamli ko'nikmalar.

Inson kapitali o'lchami raqamli imkoniyatlardan foydalanish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni o'lchaydi.

3. Fuqarolarning Internet-xizmatlaridan foydalanishi.

4. Raqamli texnologiyalar va biznes sub'ektlari integratsiyasi.

5. Raqamli davlat xizmatlari.

Raqamli davlat xizmatlari hajmi elektron hukumat va elektron tibbiy xizmatlarga yo'naltirish bo'yicha davlat xizmatlarini raqamlashtirishni o'lchaydi. Davlat xizmatlarini modernizatsiya qilish va raqamlashtirish davlat boshqaruvi, fuqarolar va biznes uchun samaradorlikni oshirishga olib kelishi mumkin.

6. AKTni tadqiq etish va rivojlantirish.

Tadqiqot va rivojlanish AKT Yevropa Komissiyasi tomonidan taqdim etilgan AKT sohasi va ilmiy-tadqiqot yo'nalishlari va Yevropa Komissiyasining iltimosiga binoan o'tkaziladigan tashqi tadqiqotlar tahlili.

Yevropa Ittifoqi (EI) so'nggi yillarda barcha toifadagi raqamli iqtisodiyot va jamiyat indekslarini yaxshilagan bo'lsa-da, aloqa guruhida eng yuqori ko'rsatkich (0,51 dan 0,55 gacha) amalga oshirildi. Bu asosan mobil aloqa qamrovini kengaytirish (100 kishiga 58 dan 67 tagagacha) va yuqori tezlikda qamrab olish (yuqori tezlikdagi internet ulushi 18 dan 22 foizgacha oshdi) hisobiga amalga oshdi. Fuqarolarning asosiy raqamli ma'lumotlashish darajasi ham oshdi (Evropa Ittifoqi aholisining 55% dan 59% gacha), ammo raqamli iqtisodiyotni yanada samarali ishlatish uchun aholini zarur ko'nikmalar bilan ta'minlash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Ta'kidlash kerakki, axborotlashtirish sohasidagi ijobiy siljishga qaramasdan, raqamli iqtisodiyotning ulkan salohiyati hali Yevropaliklar tomonidan qo'llanilmayapti. Shunday qilib, Yevropa Komissiyasining ma'lumotlariga ko'ra, hozirgi kunda korxonalarining 41 foizi raqamli texnologiyalarni qo'llamaydi va ularning faqat 2 foizigina raqamli texnologiyalarning zaruriyatini tan olishadi. [16]

Daniya, Shvetsiya, Finlyandiya va Niderlandiya Yelda eng ilg'or raqamli iqtisodiyotga ega, Lyuksemburg, Irlandiya, Buyuk Britaniya, Belgiya va Estoniya, Ruminiya, Gretsiya va Italiya indeks bo'yicha eng past ko'rsatkichga ega.

2019 yilda barcha a'zo davlatlar indeks tarkibida yaxshilandi. Irlandiya va Ispaniyada esa, eng yuqori darajaga erishildi (Evropa Ittifoqi o'rtacha 3.2 ga qaraganda 5 ballgacha). Boshqa tomondan, Daniya va Portugaliyada (2 balldan past) past o'sish bo'ldi.

Raqobatbardoshlik, tadbirkorlik va innovatsiya darajasini oshirish maqsadida raqamli texnologiyalar salohiyatidan foydalanish zarurligi «Tadbirkorlik – 2020» tadbirlar rejasida alohida qayd etildi. Yevropa Komissiyasi raqamli inqilob orqali taqdim etilgan imkoniyatlardan foydalanishni qo'llab-quvvatlaydi, mavjud ishbilarmonlarning innovatsion o'zgarishlarini rag'batlantiradi va Yevropada raqamli biznesni qo'llab-quvvatlaydi.

Raqamli texnologiyalardan yanada samarali foydalanish YeI mamlakatlari tomonidan raqobatbardoshlik va iqtisodiy o'sishni oshirish, shuningdek, ish o'rinlari sonining o'sishi uchun muhim vosita sifatida tan olingan. Natijada, bu masala «Tadbirkorlik 2020» tadbirlar rejasi bilan bir qatorda qator tashabbuslarda kun tartibida birinchi bo'lib, jumladan:

⊗ YeI 2020 dasturining tashabbuslari – Globallashuv davrida sanoat siyosati (Industrial Policy in an Era of Globalization), Yevropa uchun raqamli kun tartibi (The Digital Agenda for Europe (DAE)), Innovatsiyalar birligi;

⊗ Yevropa uchun kichik biznes to'g'risidagi qonun (The Small Business Act for the EU), 2008;

⊗ «O'zgaruvchan muhitda elektron biznes siyosatining uyg'unligi: Go Digital tashabbusi va kelajakdagi muammolarning mavjudligi;

⊗ «Tadbirkorlik – 2020» harakat rejasi 2020 yilgacha bo'lgan davrda siyosat va asosiy ustuvor tarmoqlarni rivojlantirish uchun zamin yaratdi. Dastur besh toifaga bo'lingan, ularning har biri raqamli tadbirkorlikka ta'sir qiluvchi asosiy omillarni ta'riflaydi.

YeI'da Frantsiya raqamlash sohasidagi yetakchilardan biri hisoblanadi. Frantsiyada infratuzilmaning yuqori sifat va standartlar asosida bo'lishi allaqachon an'anaga aylanib bo'lgan: yo'llar, suv liniyalari, uy-joy kommunal xo'jaligi ob'ektlari va hatto park joylari. Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotni takomillashtirib borish davlat strategiyasining asosiy tarmoqlaridan biriga aylanib ulgurgan. Bundan tashqari, butun mamlakat bo'ylab axborot xavfsizligini rivojlantirishga, korxonalar yoki raqamli mahsulotlarni shaxsiy foydalanishni unutmash kerak.

Bugungi kunda Frantsiya «Cisco Systems, Inc» bilan faol hamkorlik qilmoqda. Bu kompaniya Frantsiyaning iqtisodiy o'sishini tezlashtirish, raqobat va ish bilan ta'minlash darajasini oshirishga yordam beradi.

«Cisco Systems, Inc» tarmoq akademiyasi mamlakatning 200 mingga yaqin odamlari uchun kelajakdagi asosiy texnologiyalar uchun o'quv dasturlarini tashkil etadi, shuning uchun frantsuz tadbirkorlari mamlakatning raqamlashtirishda ishtirok etishlari uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarga ega bo'lishlari talab etiladi. Bundan tashqari, yangi innovatsion markazlar tashkil etilmoqda, ular dasturlarni ishlab chiqishda yordam berish bilan shug'ullanishmoqda. Natijada, keng qamrovli Internetning hali amalga oshmagan salohiyati tufayli Frantsiya uch oy ichida ushbu tashabbusni amalga oshirish, eng yaxshi amaliyotlardan foydalanish va resurslardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldi. Ushbu

loyihaning qiymati 720 mlrd. AQSh dollarini tashkil etadi va unda 1,1 million kishi faoliyat olib borishi rejalashtirilgan. [15]

4. Natijalar muhokamasi

2020 yil 1-choragida ruslarning raqamli savodxonlik ko'rsatkichi 0 dan 100 gacha shkala bo'yicha 58 punktni tashkil etdi. Indeks DigComp metodologiyasi bo'yicha hisoblab chiqilgan. DigComp (The European Digital Competence Framework) raqamli savodxonlikni har tomonlama baholash bo'yicha yetakchi xalqaro yondashuv hisoblanadi. Ushbu kontseptsiya doirasida raqamli kompetentsiyalar tahlili 5 ta asosiy parametr bo'yicha amalga oshiriladi: axborot savodxonligi; kommunikativ savodxonlik; raqamli tarkibni yaratish; raqamli xavfsizlik; raqamli muhitda muammolarni hal qilish ko'nikmalari.

Milliy elektron ta'lim tizimini shakllantirish va rivojlantirish dasturi Janubiy Koreyada 1995 yildayoq qabul qilingan edi. Koreya Respublikasi Ta'lim va personalni boshqarish vazirligi hamda Ta'lim va ilmiy tadqiqotlar bo'yicha axborot xizmati – «Korea Education and Research Information Service – KERIS tomonidan ishlab chiqilgan ushbu dastur to'rt bosqichda amalga oshiriladi.

Birinchi bosqich – 1996-2000 yillar. Ushbu davrda mamlakatda «Education Network – Edunet» axborot xizmati shakllantirilib, ta'lim muassasalari pedagoglari raqamli ta'lim texnologiyalari bo'yicha qayta tayyorlanishlari bilan bir qatorda aholining axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi savodxonligi oshirildi.

2001-2005 yillarni qamrab olgan ikkinchi bosqichda «Education Network – EDUNET» axborot xizmati takomillashtirildi. O'qitish va ta'lim markazi – «Teaching and learning center» hamda kiber uy ta'limi tizimi – «Cyber Home Learning System – CHLS» ta'sis etildi, shuningdek, raqamli kutubxonalar tashkil qilindi. Bu mamlakat miqyosida elektron ta'limni joriy qilish imkoniyatini yaratdi.

«CHLS» tizimi ta'lim muassasalarida o'qiyotganlarga o'z bilimlarini mustaqil oshirishga mo'ljallangan. Mazkur kontent talaba yoshlarning qiziqishlari va bilimi darajasidan kelib chiqqan holda tegishli o'quv dasturlarini tanlash, repetitorlarga murojaat qilmasdan qo'shimcha ma'lumotlarni o'zlashtirish imkoniyatini yaratadi. U, ayniqsa, kam ta'minlangan oilalar uchun qo'l keladi.

Uchinchi bosqich – 2006-2010 yillarda Janubiy Koreya jahon elektron ta'lim bozoridan mustahkam o'rin oldi. Bu har yili davlat g'aznasiga 2 mlrd. AQSh dollari miqdorida daromad keltira boshladi.

2011-2015 yillardagi to'rtinchi bosqichda mamlakatda shakllantirilgan elektron ta'lim tizimi tubdan takomillashtirildi. Mamlakatda elektron ta'limni muvofiqlashtirish bo'yicha 17 ta mintaqaviy bo'lim – «Metropolitan & Provincial Offices of Education – MPOES» shakllantirildi.

Bugungi kunda raqamli iqtisodiyot Rossiyaning ilmiy va texnologik rivojlanish strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Rossiya iqtisodiyotini to'liq izchil raqamlashtirish, uning tarkibida va uzoq muddatli imkoniyatlardagi sifat o'zgarishining poydevori bo'ladi.

Rossiyaliklarning atigi 27% - har to'rtidan biri - raqamli savodxonlik darajasi yuqori aholi qatlami hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar sohasidagi bilim va ko'nikmalarning yetarli emasligi sababli, ko'plab odamlar va tashkilotlar o'zlarini izolyatsiya qilish

sharoitida uzoq formatda ishlashga tayyor emas edilar. NAFI tahlil markazi Rossiya aholisining raqamli iqtisodiyotdagi hozirgi darajadagi vakolatlari va ularning raqamlashtirish sharoitida hayotga tayyorligini har tomonlama baholash natijalarini taqdim etadi. Ruslarning raqamli savodxonlik darajasini o'lchash ishlari 2018, 2019 va 2020 yil boshlarida o'tkazildi (1-jadval).

1-jadval

Rossiyada raqamli savodxonlik indeksi ko'rsatkichlari [16]

Ko'rsatkichlar	2018-2019 yy.	2019-2020 yy.
Raqamli savodxonlik indeksi	52	58
Raqamli iqtisodiyotda yuqori savodxonlikka ega bo'lganlar	26 %	27 %

NAFI tadqiqotiga ko'ra, so'nggi uch yil ichida etarlicha raqamli savodxonlik darajasiga ega ruslarning ulushi deyarli o'zgarmadi. Shunday qilib, 2018 yilda ruslarning 26% raqamli savodxonlikning yuqori darajasiga ega edi. 2020 yil yanvar holatiga ko'ra, ushbu ulush 27 foizni tashkil etdi - federal loyihaning maqsadli ko'rsatkichlaridan kechikish 3 foiz punktni tashkil etdi.

Rossiyada bugunda ko'plab raqamli texnologiyalardan foydalanuvchilar uning har tomonlama foydali ekanligini tushunishmoqda. Tashkilotlarda ko'pchilik (65%) ish jarayonlarini avtomatlashtirish va yangi texnologiyalarni joriy etish tufayli xodimlarning qisqarishi mumkinligiga ishonishadi. Har to'rtinchi ishchi (24%), agar u raqamli sohada o'qimasa, ishidan mahrum bo'lishi mumkin deb hisoblaydi. Bundan tashqari, ko'pincha raqamli savodxonlik sohasida qo'shimcha o'qitish allaqachon yuqori darajada bo'lganlarga beriladi.

2020 yil 1-choragida ruslarning raqamli savodxonlik ko'rsatkichi 0 dan 100 gacha shkala bo'yicha 58 punktni tashkil etdi.[17] Indeks DigComp metodologiyasi bo'yicha hisoblab chiqilgan. DigComp (The European Digital Competence Framework) raqamli savodxonlikni har tomonlama baholash bo'yicha yetakchi xalqaro yondashuv hisoblanadi. Ushbu kontseptsiya doirasida raqamli kompetentsiyalar tahlili 5 ta asosiy parametr bo'yicha amalga oshiriladi: axborot savodxonligi; kommunikativ savodxonlik; raqamli tarkibni yaratish; raqamli xavfsizlik; raqamli muhitda muammolarni hal qilish ko'nikmalari.

Janubiy Koreyada elektron ta'lim tizimini shakllantirish quyidagi algoritm asosida amalga oshirildi:

- elektron ta'lim – Electronic education (E-learning);
- mobil ta'lim – Mobile-learning (M-learning);
- yalpi ta'lim – Ubiquitous-learning (U-learning);
- interaktiv ta'lim – Smart-education.

Janubiy Koreyada axborot-kommunikatsiya texnologiyalari boshlang'ich, o'rta hamda oliy ta'lim muassasalarida keng joriy etilgan. Mamlakatdagi universitetlarning 83 foizi «E-learning» tizimi bilan qamrab olingan. Bundan tashqari, 17 ta kiber universitet mavjud bo'lib, ularda onlayn tartibida 18 yoshdan 60 yoshgacha bo'lgan 40 ming talaba

tahsil oladi. Ushbu talabalar bilimni nazorat qilishning dasturiy ta'minoti yaratilgan. «EDUNET» internet portali ulkan miqdordagi videodarslar, elektron kitoblar, o'quv materiallarining ko'chirmalariga ega. Undan 6,7 mln. kishi foydalanadi. Har kun portalga 410 ming kishi kirib, ular 27 mln. sahifa darsliklar va boshqa zarur o'quv materiallari bilan tanishadi.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan milliy dasturlarda o'xshash maqsadlar belgilangan bo'lishiga qaramay, ularga erishish yo'llari har xil. Bu albatta, nafaqat ustuvorliklarning xilma xilligi, balki, milliy innovatsion tizimlar va boshqaruv usullarining o'ziga xosligi bilan belgilanadi. Xususan, Buyuk Britaniyada raqamli xizmat ko'rsatish sohasi, Germaniyada raqamli ishlab chiqarish ustuvorlik qilsa, raqamli tashabbus Xitoy va AQSh da xususiy xarakterga ega (2-jadval).

2-jadval

Xorijiy mamlakatlarda yo'lga qo'yilgan raqamlashtirish milliy strategiyalarining yillar kesimidagi ko'rinishi

	Mamlak atlar	Dastur nomi	Joriy qilingan yili
1.	Daniya	Manufacturing Academy of Denmark (MADE)	2001
2.	Belgiya	Made different – Factories of the future	2009
3.	Chexiya	Průmysl 4.0	2009
4.	Ispaniya	Industria Conectada 4.0	2009
5.	Avstriya	Industrie 4.0 Oesterreich	2009
6.	Vengriya	IPAR4.0 National Technology Initiative	2009
7.	Italiya	Industria 4.0 и Fabbrica Intelligente	2009
8.	Lyuksemburg	Digital For Industry Luxembourg	2009
9.	Niderlandiya	Smart Industry	2009
10.	Slovakiya	Smart Industry	2009
11.	Portugaliya	Indústria 4.0	2009
12.	Shvetsiya	Smart Industry.	2009
13.	Kanada	Торонтода АКТ хаби	2010
14.	Germaniya	Industrie 4.0	2011
15.	Janubiy Koreya	Creative economy	2013
16.	Singapur	Smart Nation	2014
17.	Yaponiya	Smart Japan ICT Strategy	2014
18.	Qozog'iston	Рақамли Қозоғистон	2015
19.	Kitay	Internet Plus	2015

20.	Frantsiya	Alliance pour l'Industrie du Futur/Nouvelle France Industrielle	2015
21.	Hindiston	Digital India	2015
22.	Buyuk Britaniya	Digital Strategy	2017
23.	Isroil	The Digital Israel, National Initiative:	2017
24.	Rossiya	«Цифровая экономика Российской Федерации»	2017
25.	BAA	Fourth Industrial Revolution Strategy	2017
26.	Misr	ICT Policy Review: National E-commerce Strategy for Egypt	2018

«Industria 4.0»ning vujudga kelishi mamlakatlar iqtisodiyotini yangi bosqichga ko'tarishga xizmat qildi. Natijada ijtimoiy-iqtisodiy hayotning barcha sohalarida raqamlashgan texnologiyalarning kirib kelishi namoyon bo'lmoqda. Aqlli shahar, aqlli qishloq xo'jaligi kabi tushunchalar iste'molga shunchalik darajada tez kirib keldi-ki, bugungi rivojlanishni ushbu texnologiyalarsiz tasavvur etib bo'lmaydi.

«The Boston Consulting Group» ekspertlarining fikricha, «ba'zi mamlakatlar uchun bu raqamli ekotizimning evolyutsion rivojlanishining mantiqiy davomi sifatida yangi iqtisodning onlayn va offlayn o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tizimini to'liq amalga oshirish qobiliyatidir. Bu esa, yetakchi mamlakatlar uchun yaqin kelajakda kutiladigan asosiy natijadir. Aqlli davlatlar uchun raqamlashtirish – uzoq muddatda real raqobatbardoshlikni va barqarorlikni saqlab qolish imkonini berdi. Raqamli iqtisodiyot Internet-banking, onlayn-tijorat, Internet-marketing, Internet-o'yinlar va boshqalardan iborat onlayn xizmatlarni taqdim etish bo'yicha xizmatlarning rivojlanishini ta'minladi.

5. Xulosa va takliflar

Raqamli iqtisodiyotning o'sishi uchun milliy IT-sektorni rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni yaratishni rag'batlantirish va ularni xalqaro darajada integratsiyasini ta'minlashning ilmiy asosini ishlab chiqish talab etadi. Buning uchun ushbu sohada investitsiya va tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirish O'zbekistonning xalqaro reytinglarda pozitsiyasini yaxshilaydi. Jamiyatning barcha qatlamlari – davlat, xususiy sektor, fuqarolik jamiyati raqamli iqtisodiyot faoliyatida ishtirok etishlari maqsadga muvofiq. Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotga bo'lgan ishonchni taominlaydigan axborot va innovatsion texnologiyalarning axborot xavfsizligini ta'minlash muhim komponent hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyot nuqtai nazaridan eng ilg'or mamlakatlarning globallashuv davridagi rivojlanishi avvalo hukumatni iqtisodiy islohotlarni raqamlashtirishga jalb etish tufayli bo'lsa, ikkinchidan, aholi qatlamining raqamli iqtisodiyot bo'yicha madaniyatni shakllanayotganligi bilan belgilanadi. Ularda axborot texnologiyalari barcha sohalarida faol ravishda joriy etilmoqda, barcha davlat xizmatlari elektron formatga aylantirilib borilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotga o'tishda, avvalo, o'zimizda takomillashtirilgan uzluksiz sifatli xizmat ko'rsatadigan infrastruktura, axborot texnologiyalari va malakali kadrlar, sifatli davlat xizmatlari va tashqi iqtisodiyot tarmoqlari faoliyatini samarali yo'lga qo'yilishini ta'minlash talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Соломатин М.С., Сайбель Н.Ю. Роль цифровой экономики в развитии государства // Институциональные и инфраструктурные аспекты развития различных экономических систем: сб. ст. Междунар. науч.-практ. конф.: в 2 ч. 2017. С. 137–139.
2. Цифровые дивиденды. Обзор Доклада о мировом развитии. 2016. Всемирный банк, 2016. с.22.
3. Tapscott Don. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence, 1996;
4. Lane Neal. Advancing the Digital Economy into the 21st Century (Assistant to the US President for Science and Technology), 1999;
5. Mesenbourg Thomas. Measuring the Digital Economy (US Bureau of the Census), 2001;
6. Кастеллс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе. Екатеринбург: У – Фактория, 2004.;
7. Панышин, Б. Цифровая экономика: особенности и тенденции развития / Б. Панышин // Наука и инновации. – 2016. – Т. 3. – № 157. – С. 17-20.;
8. Negroponte N. Being Digital / N. Negroponte. – NY: Knopf, 1995. – 256 p.;
9. Соколов И.А. Цифровая экономика Западной Австралии – умные горнорудные и нефтегазовые предприятия, железные дороги, морские порты и формализованные онтологии. – <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-ekonomika-zapadnoy-avstralii-umnye-gornorudnye-i-neftegazovye-predpriyatiya-zheleznye-dorogi-morskie-porty-i>;
10. Кунцман А.А. Трансформация внутренней и внешней среды бизнеса в условиях цифровой экономики // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. – 2016. – № 11(93). – с. 1.;
11. Бухт Р., Хикс Р. (2018) Определение, концепция и измерение цифровой экономики // Вестник международных организаций. Т. 13. № 2. С. 143-172 (на русском и английском языках). DOI: 10.17323/1996-7845-2018-02-07.;
12. Положихина М.А. Цифровая экономика как социально-экономический феномен. – <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-ekonomika-kak-sotsialno-ekonomicheskii-fenomen/viewer>;
13. И.А.Стрелкова Цифровая экономика: новые возможности и угрозы для развития мирового хозяйства. –<https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-ekonomika-novye-vozmozhnosti-i-ugrozy-dlya-razvitiya-mirovogo-hozyaystva/viewer>;
14. БМТ Халқаро телекоммуникациялар иттифоқи маълумотлари. <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis/methodology.aspx>.
15. <http://www.ictsd.org/bridges-news>.

16. Цифровая грамотность россиян: исследование 2020.
<https://nafi.ru/analytics/tsifrovaya-gramotnost-rossiyan-issledovanie-2020/>
17. <https://www.it-world.ru/it-news/analytics/152572.html>.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

